

# **Beslutningsreferat af møde om høringssvar vedrørende overvågning af arter og terrestriske naturtyper den 27. februar 2003 afholdt på Botanisk Institut, Københavns Universitet**

Deltagerliste vedlagt.

Hans Løkke og Christian Tønnesen bød velkommen og orienterede om baggrunden for mødet samt formålet at gennemgå og drøfte FDCs overvejelser i forbindelse med høringbemærkningerne samt drøfte eventuelle yderligere forhold. Konklusionerne vil blive indarbejdet i det endelige program.

Formålet med NOVANA er at undersøge om de opstillede målsætninger i henhold til habitatdirektivet og Naturbeskyttelsesloven er opfyldt, at øge vidensgrundlaget for at sikre at målsætningerne kan opfyldes samt at sikre vidensgrundlag for iværksættelse af evt. tiltag der sigter mod gunstig bevaringsstatus. Overvågningsprogrammet for naturtyper er baseret på stikprøver. Der er således ikke tale om en generel overvågning af naturen, men en stikprøvevis indsamling af data som er koblet til målsætninger. Disse data vil kunne anvendes til at opfylde andre forvaltningsbehov end habitatdirektivets.

## **ARTER**

Henning Noer og Stefan Pihl gennemgik artsprogrammet og principperne bag og rammerne herfor. Herefter blev en række temaer drøftet.

### **Principper bag konceptet intensiv og ekstensiv overvågning**

NOVANA's opdeling af artsovervågningen i in- og ekstensiv overvågning blev drøftet. Det blev præciseret, at intensiv overvågning foretages i Natura-2000 områder for de arter, der indgår i udpegningsgrundlaget.

Ved planlægningen af NOVANA har opfyldelsen af Danmarks internationale forpligtelser (Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektiverne) været prioriteret højest. Flere organisationer har efterlyst en overvågning også af de mere almindelige arter. Det er ikke muligt inden for NOVANA's rammer at overvåge andre arter, end de, der står på direktivernes bilag, men mulighederne for frivillige bidrag fra organisationerne bør drøftes.

### **Samarbejde med grønne organisationer**

Der vil blive indhentet kommentarer fra de forskellige organisationer i forbindelse med udarbejdelsen af Tekniske Anvisninger.

Der var fra alle sider ønske om at fortsætte det gode samarbejde mellem amter, staten og de grønne organisationer. Den frivillige indsats holder ikke op når naturovervågningen starter, men ved en inddragelse vil der kunne opnås et bedre datagrundlag. DN foreslog at indrage deres medlemmer og andre naturinteresserede i overvågning af arter.

Der var ønsker om temamøder i en større kreds. Ligeledes overvejes en følgegruppe der kan drøfte mere specifikke faglige emner.

### **Sammenhæng med andre delprogrammer**

Artsprogrammet er koblet til naturtypeprogrammet for så vidt angår vegetationen, hvilket beskrives i Tekniske Anvisninger. Her vil fokus blive lagt på levesteder og de væsentligste påvirkninger, men der vil samtidig ske en overvågning af arterne.

I forbindelse med en diskussion om hvorvidt der er prioriteret rigtigt fremkom der et ønske om at videreføre den lange tidsserie (25 år) med punkttællinger af fugle. Dette ligger imidlertid uden for NOVANA's primære formål.

### **Atlasundersøgelser**

Den ekstensive overvågning omfatter atlasundersøgelser.

Der var enighed om at atlasundersøgelser principielt er en god ide.

Det statistiske grundlag for at analysere de indsamlede data vil blive tilvejebragt via registreringer af eftersøgningstid. Dette beskrives i Tekniske Anvisninger. M.h.t. påvirkningsfaktorer er der i NOVANA indbygget en registrering. Denne er beskrevet i forbindelse med delprogrammet for naturtyper.

### **Etablering af prøvebanker på naturhistoriske museer**

DMU vil indbyde de naturhistoriske museer til et møde, hvor dette emne kan drøftes.

### **Anvendelse af data**

Datatilgængeligheden skal sikres i forhold til forskning, undervisning, formidling m.v. til gavn for grønne organisationer, universiteter og andre interesserede. Det har isæt været højere læreranstalter der har kritiseret manglende datatilgængelighed og indflydelse på programmet

### **Udpegningsgrundlag**

Grundlaget for fuglebeskyttelsesområderne opdateres i samarbejde mellem DMU og Skov- og Naturstyrelsen. Dansk Ornitologisk Forening og andre vil få muligheder for at kommentere på et udkast.

## **NATURTYPER**

Høringssvarene og fagdatacenterets svar blev gennemgået af Jesper Fredshavn. Der vil blive lavet et notat der omfatter samtlige høringssvar samt resultatet af høringssvar som vil blive udsendt til alle. Følgende emner blev herefter diskuteret.

### **Programmets dækning af naturtyper**

Der var enighed om at prioriteringen af internationale forpligtelser er vigtig, men det blev fremhævet af flere deltagere at de nationale behov for overvågning burde tilgodeses i højere grad. NOVANA er tilrettelagt således at overvågningen af habitatnaturtyper i mosaik ligeledes vil give et billede af en del af de øvrige naturtyper. Desuden suppleres overvågningen med lokaliteter uden for habitatområderne.

En målrettet overvågning af bynatur og agerlandet er nedprioriteret idet der ikke er knyttet internationale eller nationale forpligtelser hertil. Ved en eventuel inddragelse af disse områder i NOVANA vil de derfor skulle træde i stedet for truede naturtyper. Overvågningen af dyrkningsfladen i omdrift hører hjemme i et andet regi – eksempelvis EUs jordstrategi. Det blev oplyst at der er et småbiotop-program svarende til den hidtidige overvågningsindsats med i NOVANA hvilket ved en forglemelse ikke fremgik af høringmaterialet.

Angående den omfattende liste af karakteristiske arter blev det præciseret at Danmark kun er forpligtet til at afrapportere de arter der naturligt forekommer i danske naturtyper.

### **Højmoser**

Forslaget til overvågningen af højmoser blev diskuteret. Mette Risager og Danmarks Naturfredningsforening ønskede en revurdering af udpegningsgrundlaget for skovbevoksede højmoser.

Ved udlægningen af de konkrete overvågningspunkter på den enkelte station vil der blive taget højde for Mette Risagers spørgsmål vedrørende placering af tællepunkter, karakteristiske arter og inddragelse af laggzonen. Hun vil blive kontaktet i forbindelse med udarbejdelse af de Tekniske Anvisninger for højmoser.

### **Skove**

Skovene er med i NOVANA, men i første omgang som en kortlægning foretaget af Skov- og Naturstyrelsen da habitatdirektivets skovtyper ikke er kortlagt. Det er aftalt, at der skal udarbejdes et delprogram for naturovervågning i skov, således at det kan påbegyndes 1. januar 2007.

### **Kortlægning**

Der mangler endnu en del kortlægning af de danske Habitatnaturtyper. Kortlægningen er en nødvendig forudsætning for udpegningen af overvågningsstationerne. Programmet starter "skævt" med en overvægt af kortlægning de første år for at få skabt grundlag for overvågningen. I forbindelse med de data, programmet leverer, vil der blive skabt en viden som ikke tidligere har været til stede.

## Deltagerliste

Christian Tønnesen  
Fyns Amt  
Amtsgården  
Ørbækvej 100  
5200 Odense SØ

Nils Schou  
Nordjyllands Amt  
Niels Bohrs Vej 30  
9220 Aalborg Øst

Jonna Mosgaard  
Århus Amt  
Lyseng Allé 1  
8270 Højbjerg

Ib Johnsen  
Københavns Universitet  
Botanisk Institut  
Øster Farimagsgade 2D  
1353 København K

Trine Skov  
Friluftsrådet  
Scandiagade 13  
2450 København SV

Peder Agger  
Naturrådet  
c/o Hus 11.2  
Roskilde Universitetscenter  
Postboks 260  
4000 Roskilde

Michael Stoltze  
Danmarks Naturfredningsforening  
Masnedøgade 20  
2100 København Ø

Camilla Rask  
Kommunernes Landsforening  
Weidekampsgade 10  
Postboks 3370  
2300 København S

Knud Flensted  
Dansk Ornitologisk Forening  
Vesterbrogade 138-140  
1620 København V

Michael Grell  
Dansk Ornitologisk Forening  
Vesterbrogade 138-140  
1620 København V

Mette Risager  
ViSKon ApS  
Åbyhøj Erhvervscenter  
Hermodsvvej 5C, 1.mf.  
8230 Åbyhøj

Thomas Secher Jensen  
Naturhistorisk Museum Århus  
Bygning 210  
Universitetsparken  
8000 Århus C

Lisbeth Bjørndahl Andersen  
Skov- og Naturstyrelsen  
Haraldsgade 53  
2100 København Ø

Richard Bradshaw  
GEUS/Afd. for Kvartærgeologi  
Øster Voldgade 10  
1350 København K

Peter Friis Møller  
GEUS/Afd. for Kvartærgeologi  
Øster Voldgade 10  
1350 København K

Hans Løkke  
DMU  
Vejlsovej 25  
8600 Silkeborg

Knud Erik Nielsen  
DMU  
Vejlsovej 25  
8600 Silkeborg

Henning Noer  
DMU  
Grenåvej 12  
8410 Rønne

Jesper Fredshavn  
DMU  
Grenåvej 12  
8410 Rønne

Bjarne Søgaard  
DMU  
Grenåvej 12  
8410 Rønne

Stefan Pihl  
DMU  
Grenåvej 12  
8410 Rønne

Lilian van der Bijl  
DMU  
Vejlsovej 25  
8600 Silkeborg